

Encyklopedia Solidarności

<https://encysol.pl/es/encyklopedia/hasla-rzeczowe/14819,Zaklady-Mechaniczne-im-gen-Karola-Swierczewskiego-w-Elblagu.html>
19.05.2024, 03:50

Zakłady Mechaniczne im. gen. Karola Świerczewskiego w Elblągu

Zakłady Mechaniczne im. gen. Karola Świerczewskiego w Elblągu, Zamech (3 IV 1990 przekształcone w Elbląskie Zakłady Mechaniczne Elzam, sprywatyzowane 1 V 1990 jako międzynarodowy ABB Zamech Ltd., od 10 V 2000 francuski Alstom Power Sp. z o.o.).

Największe i najważniejsze przedsiębiorstwo w dziejach powojennego Elbląga, które powstało na miejscu pruskiego kompleksu stoczniewego Schichaua. 4 X 1837 Ferdinand Schichau założył warsztat mechaniczny przy ówczesnej ul. Wały Staromiejskie w Elblągu. Zakład produkował i konserwował urządzenia przemysłu rolnego, maszyny parowe i prasy hydrauliczne. W 1854 zbudowano stocznnię, w której produkowano żelazne statki, urządzenia okrętowe i lokomotywy. Z czasem Schichau stał się dostawcą okrętów dla pruskiej marynarki wojennej. Elbląska stocznia pracowała także podczas II wojny światowej. W 1944 zatrudniała ponad 18 tys. pracowników (głównie robotników przymusowych). W dniu zajęcia Elbląga przez Armię Czerwoną (10 II 1945) została obsadzona przez Rosjan i ogołocoana z urządzeń. 6 VIII 1945 stocznia Schichaua została przejęta przez Zjednoczenie Stocznii Polskich, które przemianowało ją na stocznnię nr 16. Pierwszym dyrektorem był Mieczysław Filipowicz. Początkowo produkowano w niej konstrukcje stalowe dla firm budowlanych oraz klocki hamulcowe i ruszty dla PKP. Stocznia nr 16 podlegała różnym przemianom organizacyjnym i nazewniczym, by wreszcie 15 IX 1948 przyjąć nazwę Zakłady Mechaniczne im. gen. Karola Świerczewskiego. Dyrektorem przedsiębiorstwa był inż. Wiesław Jurewicz.

Tragiczny pożar, który wybuchł 17 VII 1949 w hali nr 20 i doszczętnie strawił znajdujące się w niej narzędzia (m.in.

obrabiarki i strugarki), spowodował nagonkę UB na licznych pracowników Zamechu i innych elblązan. Pod adresem aresztantów wysunięto zarzuty sabotażu i współpracy z zagranicznym wywiadem. Wielu z nich odsiedziało niesłuszne wyroki więzienia.

Od lat 50. Produkowano głównie turbiny parowe (m.in. TC-25 o mocy 25 MW), ale też wyposażenie okrętowe i przekładnie zębate. Od 1952 zakład znany był jako Zamech. Jego przeobrażenia organizacyjne trwały aż do początku lat 70. Podczas nich m.in. podzielono go na 2 części: Zamech I i Zamech II.

W 1970 w zakładzie miały miejsce pierwsze wystąpienia załogi. 3 X i 2 XI 1970 kilkunastu pracowników podjęło kilkugodzinny strajk ze względów finansowych. Strajk w zakładzie wybuchł 14 i trwał do 20 XII 1970, a jego przywódcą był brygadzysta z odlewni Zamechu I Marian Dąbrowski. Część zamechowców uczestniczyła w demonstracjach z 16 i 17 XII 1970. W konsekwencji 82 osoby trafiły do aresztu. 21 i 22 XII 1970 grupa zamechowców przekazała zakładowej PZPR petycję, wysuwając żądania ekonomiczne i domagając się m.in. wypuszczenia aresztowanych. Termin realizacji postulatów drugiej petycji wyznaczono na 4 I 1971. Pięć dni po jego upływie wstrzymano pracę, wysuwając nowe żądania. Kolejny strajk odbył się 11 I 1971, ale po spotkaniu z władzami następnego dnia wrócono do pracy. Pod koniec I 1971 w Zamechu działał nieformalny komitet strajkowy. Zakład strajkował jeszcze 1, 4, 5 i 8 II 1971. Wskutek wydarzeń grudniowych Rada Ministrów wydała 8 II 1972 uchwałę o wyasygnowaniu pomocy dla rozwoju Elbląga, wskutek czego w Zamechu powstały nowe obiekty produkcyjne.

25 VI 1976 na terenie Zamechu strajkowały 2253 osoby. W zakładzie zatrudnionych było wówczas około 10 tys. pracowników. Bramy wjazdowe do zakładu zostały zablokowane przez ciężki sprzęt oraz samochody ciężarowe. W wyniku represji inicjatorów strajku – kierowców Gorgola i Czapskiego – zwolniono z pracy.

18 VIII 1980, w momencie wybuchu strajków w Elblągu,

Zamech pracował normalnie. Dopiero w następnych dniach (19-21 VIII 1980) na skutek zaniechania obowiązków przez ok. 1200 pracowników elbląski KW zaliczył Zamech do zakładów „strajkujących częściowo”. 22 VIII 1980 powołano tu 41 osobowy Komitet Strajkowy (w godzinach wieczornych powiększył się do 82 osób), którego przewodniczącym został Józef Gburzyński. Mimo powołania KS Zamech nie przyłączył się do MKS w Elblągu ani w Gdańsku. W tym samym dniu podjęto rozmowy z Komisją Rządową ministra energetyki i energii atomowej Zbigniewa Bartosiewicza. Po spotkaniu odbyło się głosowanie, podczas którego 42 członków KS opowiedziało się za strajkiem okupacyjnym, a 40 przeciw. Po odwołaniu do załogi postanowiono nie organizować strajku okupacyjnego. W kolejnych dniach zakład utrzymywał strajk rotacyjny. Na jego terenie pozostawała ok. 40-osobowa załoga dyżurujących pracowników. 26 VIII 1980 o godz. 7.30 stanął cały zakład (poza ruchem ciągłym), nie pracowano również na drugiej zmianie. Tego dnia KS oświadczył, że przerwie strajk dopiero w momencie powodzenia rozmów gdańskich. Tak też się stało i jeszcze 31 VIII 1980 na terenie zakładu przebywało 235 osób. 1 IX 1980 załoga Zamechu przystąpiła do normalnej pracy. KS rozwiązał się dopiero 3 IX 1980, w tym samym dniu powołano Komitet Założycielski nowych związków. Reprezentantami Zamechu w elbląskim MKZ zostali Eugeniusz Borczak, Edmund Bednarek, Ryszard Kozioł oraz Józef Gburzyński (przewodniczący).

1 X 1980 dwóch pracowników Zamechu, Andrzeja Krupa i Waldemar Szadkowski, weszło w skład prezydium elbląskiego MKZ. Osobami współpracującymi zostali Ryszard Demel i Józef Gburzyński. 24 XI 1980 na I Walnym Zebraniu Delegatów NSZZ „S” Zamech na przewodniczącego KZ wybrano Gburzyńskiego. W skład Prezydium KZ weszli: Zenon Perwenis, Antoni Borowski, Eugeniusz Borczak, Edmund Bednarek, Stanisław Tomusiak i Ryszard Pepliński. Od października 1980 wydawano „Zamechowski [Biuletyn](#) Informacyjny” redagowany przez Mirosława Tajera i Antoniego Borowskiego.

W powołanym 31 VII 1981 33-osobowym Zarządzie Regionu Elbląskiego znalazło się 2 przedstawicieli Zamechu: Borowski i Perwenis.

Podczas akcji wprowadzenia stanu wojennego pracowników Zamechu internowano w Kwidzynie i Iławie (m.in. W. Szadkowski, R. Demel, Z. Perwenis, E. Bednarek). Internowania uniknęli Gburzyński i Borowski. 14 XII 1981 na terenie Zamechu wybuchł strajk okupacyjny, który pod presją komisarzy wojskowych oraz dzięki rokowaniom ks. Romualda Zapadki zakończył się tego samego dnia podpisaniem kompromisowego porozumienia. Reprezentanci Zamechu uczestniczyli również w tworzeniu elbląskiego podziemia solidarnościowego. Na przełomie 1982/1983 w zorganizowanej przez Edmunda Krasowskiego grupie kluczową rolę odgrywał Gburzyński. Pod wpływem działania tej organizacji zorganizowano największą w latach 80. w Elblągu manifestację patriotyczną. Odbyła się ona w dniach 3, 4 i 5 V 1982. Ogółem zatrzymano 334 osoby, w tym 40 manifestantów było pracownikami Zamechu. Rolę Gburzyńskiego w drugim podejściu tworzenia struktur opozycyjnych w Elblągu (1985/1986) przejął Ryszard Stolarowicz (także pracownik Zamechu).

Podwyżka wynagrodzenia zadecydowała, że Zamech nie przyłączył się do strajku w VIII 1988. Nie przeszkodziło to w odtwarzaniu struktury zakładowej. 12 IX 1988 po 7 latach wznowiono wydawanie biuletynu informacyjnego NSZZ „S” w Zamechu – „Zamechowiec”, którego redaktorem został Stanisław Romański. 13 X 1988 powołano Komitet Organizacyjny NSZZ „S” w Zamechu. Przewodniczącym został Romański. Ponadto w skład Komitetu wchodził m.in. Ryszard Koziół, Zdzisław Leszczak, Tadeusz Niedźwiedź i Waldemar Matejak. Po ponownej rejestracji NSZZ „S” w 1989 przewodniczącym KZ w Zamechu został Stanisław Romański. W wyborach 4 VI 1989 na senatora wybrano wieloletniego pracownika Zamechu Antoniego Borowskiego.

Obecnie w elbląskim oddziale Alstom Power zatrudnionych jest 1261 osób, w tym 320 osób należy do NSZZ „S”.

Krzysztof Filip|Karol Nawrocki

[Elbląg](#), [Region Elbląg](#)

[Poprzedni Strona](#)
[Następny Strona](#)

[Zgłoś błąd](#)